

Inserati se sprejemajo in velja kriptopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primeroma zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema upravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medijarovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — k
Za pol leta . . . 5 " — "
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Florijanske ulice števil. 44.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Slovenskemu narodu!

Ni ga z lepo naroda, ki bi živel v tako neugodnih okoliščinah, ko narod naš. Razdeljen na več upravnih teles in dotikajoč se narodov, kateri so bili od nekdaj najhujši sovražniki njegovemu razvitku, mora se z vsemi svojimi močmi in sicer mnogokrat neuspešno boriti za one naravne pravice, katere srečnejši narodi uživajo brez prigovora.

In vendar v tem vednem boji narod naš ni omagal in tudi omagal ne bode. Porok zato nam je okoliščina, da se vrste narodnih naših boriteljev od leta do leta množijo, in da si naša narodna ideja pridobiva vedno več tal.

Dasi se z ozrom na to moremo nekako potolažiti ozirati v prihodnost, vendar je dolžnost naša skrbeti za to, da bode ta napredek trajen in da se vzbudi in urdi pri nas čedalje več narodnega ponosa.

To pa se more doseči s tem, da se v našem središču — v beli Ljubljani — ustanovi zavod, iz katerega bi se sveže narodno življenje razširjalo po vseh krajih mile naše domovine.

In v ta namen ustanovili smo podpisani društvo „Narodni dom“ ter si postavili za nalog sezidati in vzdrževati poslopje, v katerem bi imela vsa narodna društva ljubljanska stalno in dostojno bivališče.

Poslopje to preiti ima v nekoliko letih v lastnino „Slovenske Matice“, postane torej lastnina vsega slovenskega naroda, kateri bo razen družih imel od njega tudi te

koristi, da se bode polovica njegovih dohodkov porabila za literarne svrhe, polovica pa za ustanove slovenskim pisateljem, umetnikom in dijakom.

Zidanje narodnega doma nima tedaj lokalnega, temveč splošno slovenskega pomena, zato se obračamo do vsega slovenskega naroda, da nas pri našem domoljubnem podjetju podpira, da nam pomaga postaviti ta sijajni spomenik domoljubja, zavednosti in požrtvovalnosti svoje.

„Narodni dom“, ki se bode v Ljubljani mogočno dvigal v zrak in navdajal s ponosom vsacega Slovenca, naj bode vidni dokaz celokupnosti našega naroda.

Pozivljamo toraj vse domolube po domovini slovenski, naj našo namero podpirajo s tem da začno nabirati prostovoljne doneske za zidanje narodnega doma.

Naj ne bode na celim Slovenskem hiše, katera ne bi po svoji mogočnosti pospeševala tega vzvišenega namena; naj ne bode Slovenca, ki ne bi svojega daru položil na žrtvenik domovine.

Povsod pa naj se osnujejo družbe, katerih členi se bodo obvezali vsak dan, vsak teden ali vsak mesec darovati gotov znesek. Tak prostovoljen davek pač ne bode nikogar težil, splošno narodno podjetje pa bode znamenito pospeševal.

Na delo torej, rojaci! Pokažimo, da smo napreden narod; pokažimo, da nam ni tuja požrtvovalnost! Delajmo, zbi-

rajmo, dokler ne bode stalo poslopje, katero bode na pročelju imelo ponosni napis

Narodni Dom

V Ljubljani, februarja 1882.

Upravni odbor društva „Narodni Dom“:

Dr. Alfonz Mosche, odvetnik, predsednik.

Dr. Karol Bleiweis pl. Trsteniški, podpredsednik.

Fran Fortuna, županov namestnik in veletržec; Peter Grasselli, deželnega glavarja namestnik in hišni posestnik; Ivan Hribar, glavni zastopnik banke „Slavije“; Dr. Anton Jarc, inful. prošt; Josip Kušar, predsednik trgovinsko-obrtniške zbornice in hišni posestnik; Ivan Murnik imenit. Fran Josipovega reda, tajnik trgovinsko-obrtniške zbornice; Dr. Franc Papež, odvetnik; Vaso Petričič, mestni odbornik, hišni posestnik in trgovec; Ferdinand Souvan, veletržec; Dr. Josip Starč, c. kr. finančne prokuratorje koncipist in hišni posestnik; Dr. Valentin Zarnik, odvetnik, deželni poslanec in mestni odbornik; odborniki.

Dispositionsfond tú in tam.

„V Berlinu se je 19. t. m. pralo in snajilo „umazano perilo“, imenovano „dispositionsfond“ in jutri se bo delo nadaljevalo.“ Tako piše neki dopisovalec v „Vaterland-u“. Za naše priproste bralce, ki mnogo nemških časnikov ne čitajo, opomnimo da „dispositionsfond“ se imenuje večja ali manjša svota denarjev, ktere državni zbor ministerstvu dovoli v poljubno porabo. Veči del se to obrača za časnike, da potem pišejo po smislu mini-

Občni pregled notranjega stanja moskovske države od 15. veka do Petra Velikega.

Po Solovjevu in Iljajevskem spisal

I. Steklasa.

(Dalje.)

Davka podvrženi, — tjaglovije — (tako-zvana zemščina, zemlja, kmetje) so bili prebivalci posad in kmetje. „Posadskiye“ so bili prebivalci mest in predmestij, oni so se bavili s trgovino in rokodelstvom ter davek odraščali pri carskej blagajni; oni so bili privezani na svoje posade, kakor kmetje na svojo zemljo, da se je mogel davek redno in točno od njih pobirati. Bogateji med njimi so se zvali po starem naslovu: bolji ljudje (lučije ljudi), ostali pa „manji“ (menjšije). V državnem pogledu so bili razdeljeni na stotine in na slobode ter so morali razun davkov, ktere so caru odraščali, tudi še druge službe opravljati kot pristavi (poslanci) ali pa celovaljniki (porotniki, nadzorniki). (V glavnem mestu je bilo posebnih višjih razredov med trgovci, namreč: gosti (velikokupci), gostilnarska stotina (stotina suknarjev, tudi v treh razdelkih, ki so trgovali s suknem in volneno robo); izmed njih so se izbirali nadzorniki (smotriteli) tudi

(golovči) glave, starešine nazvani; le ti so nadzirali pobiranje davka; na pr. pri mitnicah, v krčmah, pri sobolovih zalozah (sobolinnaja kazná). Ako je pri pobiranju davka kaj zastalo (nedobori) ali se je pa pogubilo (ubitok), morali so oni iz svojega premoženja državi škodo naplatiti; mnogi so vsled te svoje službe osiromašili. Ali zato so uživali pa tudi nekoliko pravic in povlastic; oni so mogli imeti naseljene posestva. Ti višji kupčijski razredi so se dopolnjevali od najbogatejših ljudi črne sotine (čornija sotni) v Moskvi in drugih mestih.)

Kmetje so se delili po zemlji na kterej so prebivali, na tri razrede: 1) na take, ki so živeli na posestvih carskih; 2) na take, ki so prebivali na dednih posestvih vojnikov; 3) na take, ki so stanovali na zemljiščih cerkvenih. Prvi razred (carski kmetje) se je delil na dva oddelka, a) dvorske kmete (dvorcovije), ki so neposredno za dvor tlako delali ter ga preskrbovali z vsemi potrebami; b) kmete črnih okrožij (čornija volosti) črne ratarje (černo-sožnije), katerih zemlja ni bila slobodna (čista) od davkov državnih.

V 16. veku so zgubili kmetje, kakor je poznato, pravico slobodnega seboja ter bili prikovani k zemlji. Vendar so mogli oni vse

to še nekako podnašati, kajti selitev vendar ni še bila popolnoma zabranjena od enega posestva na drugo. Pritrdba tudi ni bila popolnoma in neomejena; v nekih slučajih se je kasneje celo po ukazih selitev dovoljevala; na pr. od malega posestnika k drugemu malemu. Če je kmet pobegnil, imel je posestnik še pet let časa (časnost) da ga prisili na vrnitev, kasneje pa je izgubil vse pravice do kmeta. Ščasoma pa se je to pravo sužnosti (krjepostnoje právo) razvijalo in usavrševalo. Mihael Teodorovič je opredelil mesto poprejšnjih pet let odloka na deset let; v zakoniku (uloženije cara Alekseja Mihajloviča pa je odlok popolnoma odstranjen, in kmetje so od tega časa s svojo družino in potomci pripadali k zemlji, h kterej so bili v zemljiščnih knjigah (pisčovitija knigi) od l. 1626 pripisani. Kakor se vidi, izgubili so kmetje na ta način samo pravico seljenja te bili tako k zemlji prikovani zdjelas' krjepkimi zemljé, ali niso postali lastniščno vlastelinovo, kakor njegova družina holopii). Vendar pa so vlastelini gledali, da kmetu odvzamejo tudi osebno slobodo, saj siromaku ni bilo mogoče vbrani se nasilsteve in moči vlastelinove. V drugej polovici 17. veka prodajajo že plemiči kmete ali jih pa dajejo brez zemlje za doto, in proti koncu

sterstva; nekoliko znabiti tudi v tajne opazovalce ljudskega zadržanja in mnenja. S tem se vé, da so vlade same pripoznale časnikarstvo za šesto velevlast ter tudi očitno izrekle, da brez nje podpore ne morejo biti. Ker so pa časnikarji vedno lačni, ali četo ne, toliko bolj gotovo lakomni, tedaj jih je treba vedno nasitovati in napajati z denarji in te zajemajo iz dovoljenega „dispositionsfonda“.

Na Pruskem so tajni viri sledeči: Za občne politične namene 93.000 mark; za tajne stroške v črnanje miru 120.000 m. Čez to dvoje gospodari min. Putkamer. Potem za vodjo in tajnika pisateljskih vradnij 4200 m., oziroma 2850 m. Pravi golazniški viri (nemci jim pravijo „Reptilienfond“) so pa obilne obresti pograbljenega osebnega premoženja, hanoverskega kralja, ki znašajo na leto 1.300.000 mark. Te svotice znašajo vkup 1.520.050 m., po našem denarju blizo 890.000 gl. — no s tem se dá že nekaj opraviti! In res s tem se rodi ter odgojuje ljudsko-občno mnenje po celem kraljestvu, bolj prav po celem svetu, ali saj po vsi Evropi; zakaj kar zobjanja domáči perutnini ostane, s tem se pitajo tudi časnikarji drugih držav, ki so enako lačni in žejni denarja ter imajo naprodaj vest in poštenje.

Enake vire za odrejevanje pisateljskega mrčesa imajo n. pr. Francozi, Španci Angleži i. dr. Prašamo, koliko je potem takem, občno, ljudsko mnenje vredno? Odgovor je lahak: Toliko, kolikor se je denarja za židovsko časnikarstvo, pred sedežom resnice pa nima niti naj manjše vrednosti. In dokler vlade ne bodo glave strle tej nesramni golazni ter prizadevale si po drugih potih resnico občnega mnenja poizvedovati, toliko časa ne bodo boljše ter tudi ni treba tožiti o nesramnem i prodrznem židovskem časnikarstvu.

Kedaj in česa je neki juda sram? Le takrat ni tega, če denarja nima ter je kristijana premalo goljufaval.

Poglejmo še po ravno tem dopisatelju „upravo tovarne za javno mnenje“ na Pruskem. Naj pred je „literarično ali pisa-

teljska vradnija“ s svojim vodjo, tajnim svetom dr. Rössler-jem pod nadzorništvom Bismarka in ministra notranjega Putkamer-a. Tu se pisatelji vsaki dan o dveh popoldne zbirajo, da prejmejo svoje nalogo. Poštine prejemajo na mecec za razpošiljanje dopisov na razne časnike po 50 do 120 m., mesečne plače pa po 1200 do 3600 m. Tu se po tem rodijo ter narekajo vvodni članki, ki potem potovajo v razne časnike po deželi. Čez nekaj časa natisne „Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ muze iz raznih vvodnih člankov ter proznan: Tako-le je javno mnenje po deželi, tako-le jih misli desetisoč zvestih podložnih Nj. veličanstva. Kdo pa je pisatelj tega, se vé, da vlada nič ne vé! Neposredno iz teh pisateljskih vradnij izbaja na pol vradna „Provinzial-Correspondenz“, ki se tiska vsako sredo v 180.000 iztisih, ki se potem „zastonj“ pošiljajo popolno in na pol vradnim listom in lističem po vsem kraljestvu in še dalje. Da je k vapesnišemu delovanju tudi telegraf potreben, so umé samo po sebi. In v to služi Wolfova telegrafična naprava.

Toliko v porazumljenje. Kakor vsako leto se je tudi letos obravnavalo prašanje o „dispositionsfonda“. Da so bili katoliki zoper dovoljenje, se tako umé; pa tudi mnogo drugih poslancev ni hotlo dovoliti toliko denarja ministrom v poljubno rabo. Zoper take sitneže se je vzdignila tudi „Prov. Corresp.“, kaj pa, da le za deželni blagor (!?) ter jim v eni sapi očitala izdajalne ljudovladne, protinarodne misli in mnenja. Da ji je v naglici in hudem boju tudi kaka beseda ušla, ki se je nekako glasila, kot otrovalci vodnjakov, državni sovražniki, rimljani, brezočetnjavci, črna drhal itd. kdo se bode temu čudil? Kjer ni razlogov, tam morajo močne in duhovite (!) besede pomagati. Da bi se sulca lahko obrnila ter smrtno ranila, kaj takega neprestrašenim vitezmom ne pride na misel. Minister je sicer take „premočne izreke“ obžaloval, vendar pa rekel, kdor je za vlado, bo tirjatev dovolil ter „mosta med seboj in vlado ne bode podreti poskušal“.

Tako je po celi Evropi. Sem ter tje že

tudi ministri imenujejo tako podkupljivo časnikarstvo nesramno tiakarstvo, strupeno drevo (evinjske pastirje jih zove Bismark), ali pri vsem tem se jih ne morejo sem ter tje tudi nočejo otresti. Žalostna dedšina je to še lažil liberalizma in njegovih ministerstev prejšnjih časov. Dokler se vlade teh strupenih mušnic ne bodo iznebile, t. j. dokler ne bodo tatrlle tako škodljivega, in nesramno-podkupljivega časnikarstva, toliko časa tudi resnice in pravega ljudskega mnenja ne bodo izvedele, tedaj tudi ne pomagati zamogle.

Da ima vlada včin na javno tiskarstvo, je prav in potreba, in nobedin pametnih ji pomočkov za to ne bo odrekoval; ali vravnava bi moglo vse drugače biti in na krmilo bi mogli vse drugi možje priti — možje značaja, kateri so se v svoji javni službi kot neprestrašene poštenjake in zveste katoličane že skazali in potrdili.

Politični pregled.

V Ljubljani 22. februarja.

Avstrijske dežele.

Iz **Hercegovine** se poroča o novih praskah, ki jih je imela naša vojna z ustaši. Poslednji se povsodi umikajo, kjer jim zdatna vojaška moč nosproti pride, pa nenadoma se zopet prikažejo. Naša armada potiska vedno globokeje za njimi v hribe. Ako od zunaj ne dobodo pomoči, morali se bodo ustaši kmalo podati.

O **Krivošljancih** pa se govori, da se hočejo v Črnogoro izseliti.

Več zanimanja in pozornosti, ko južna ustaja, zbudila je te dni pomembe polna volitev velikega posestva na **Češkem**. Pokazalo se je, da nemškutarska stranka nema več večine v češkem velikem posestvu, tedaj tudi ne v češkem deželnem zboru. Upanje, pa, da bodo ustavoverci s pomočjo češkega velikega posestva zopet kedaj pridobili si večino v državnem zboru, splavalo jim je po vodi. To je tako hud udarec za nemškutarje, da mora poguben postati za to stranko, kajti odslej se ne more več nadejati, da dobi državne vajeti

istega veka se kmetje v svojih odnošajih proti plemičem prav malo ali pa tudi nič nerazlikujejo od robov. Večkrat pa so se kmetje tudi sami za take zapisali (davali seba v kabalú dolžni zapis), samo da se oslobode davkov in drugih dolžnosti (povinnosti), kajti to se od holopov ni zahtevalo.

Neprestano beganje kmetov pa je bilo za moskovsko državo veliko zlo, kajti zemlja je že tako bila slabo naseljena. Kmetje, holopi in posadi so begali v predele donske ali pa k Zaporozcem, pa tudi po šumah so se skrivali. Tako se je pojavilo na mnogih mestih več razbojniških čet. Celi 17. vek je imela ruska vlada s takimi druhalmi mnogo opraviti. Ona je posiljala na vse strani oddelke svojih vojunov (ziiiščik), ki so vlovljene kmete na njihova selišča pošiljali, razbojnike pa obešali. Ali to sredstvo je malo pomagalo, da se to zlo izkorenini, kajti kmet (čorni narod prosti narod) je silno zdihoval pod nesnosnim tlačanstvom.

Uprava. Najvišja upravna in sodnijska oblast je bila bojarska дума (veče), ki je postala iz stare navade, po kateri so ob čavali knezi s svojim spremstvom posvetovati se o važnih zadevah. Ko je pa bojarsko plemstvo v moskovske državi zadobilo znamenito moč poskušala je дума samovlado omejiti ter sama

za se več samostojnosti pridobiti; a to je mogla doseči samo za malodobnosti vladarjeve, ali pa za vlade breznačajnega, slabega carja. V dumi se je razpravljalo o zadevah cele države, o vprašanjih izvanjske politike o vseh stvareh, ktere nižje oblasti niso mogle rešavati. Za cara je bila дума samo posvetovalna, čeravno se je pisalo v oglasih in naredbah: car je zapovedal in bojari so odločili (car ukazal i bojare prigovorili). V dumi so sedeli bojari, okolnjiči in dvorski svetovalci (dúmniji dvorjáne; včasí so poklicali na posvetovanje tudi patriarha in druge velike duhovne.

Kako so se desnice carske dume obavljale, opisuje nam podtajnik (podjači) Kožihin (v 17. veku): Kadar se car z bojari in z drugimi državnimi činovniki o notranjih in zunanjih zadevah posvetuje, posedajo se svetovalci (dumnije ljudi) po klopih v nekei daljini od cara, in sicer po dostojanstvu; prvi so bojari potem okolnjiči in za njimi drugi plemiči: ali večnički tajniči štoje, če jim car ne zapove vsestí se, kar se včasí zgodi. Ko car svoje nazore (misli) priobči ter pozvane za svet povpraša, odgovarjajo pametneji in modreji; mnogi bojari pa gladijo le svoje brade (bradii svojí ustávja) ter molče, ker car uvrščuje mnoge med svoje svetnike ne radi modrosti nego radi visokega rodú, saj mnogi med njimi

neznajo ni pisati ni brati. Ko se je o stvari večalo in odločilo, zapove car večničkim tajnikom sklep napisati.

Razun bojarskega večja so cari v 16. in veku sozivali v važnih zadevah tudi poslance (viibornije) iz vseh slobodnih stanov cele države; to je bil potem zemaljski zbor (zém-ski sobór) ali veliko zemaljsko veče (velikaja zém-skaja dúma). Tudi to je bila stara navada ruskih knezov, ki se niso posvetovali samo s svojim spremstvom nego tudi z boljšimi ljudmi (lušije ljudi). In ko so se vse zemlje v eno državo zedinile, pozivali so se v veče vsi boljši ljudje iz cele države. Prvi taki občni zbori se omenjajo že za cara Ivana IV. (1533—84). Za dobe nemirov (smutii) 1598—1613, posebno pa za medvladja (meždúcárstvije) postanejo ti zbori važni. Mihael Teodorovič (1613—1645) jih je večkrat sozival, ker so se od naroda zahtevale mnoge žrtve, da se vzpostavi red v državi; tudi še Aleksej Mihajlovič 1645—1676) se je z njimi večkrat posvetoval, kasneje pa jih ni bilo več. V tih zborih se ni glasovalo po glavah, nego po stanovih. Plemiči, bojarska deca, veletržči (gósti), trgovci in posadniki so glasovali za se.

Med ostale trajne državne uredbe spadajo tudi sodišča, oblasti (prikazii); postale so pa za časa oddelnih kneževin ter se razvile po-

v roke, stranka brez upa mora pa razpasti. Da bi le Dunajčani enkrat ločili se od nemških Pemcev, in se sprijaznili z ravnopravnostjo vseh narodov, potem je nemškutarska stranka, ki se nabira največ iz judov in slovanskih renegatov na Češkem, Moravskem, Šlezijanskem, Štajerskem, Koroškem in sploh v mešanih deželah, za vselej uničena.

Ta zmaga je pa tudi pripomogla, da se bodo Nemci prej sprijaznili s Zeithamerovim predlogom zaradi premembe volilnega reda. On hoče, da bi češki grajski volili v šestih volilnih okrajih, namesto v enem, kakor do zdaj. V štirih okrajih bi zmagali Čehi in imeli 16 poslancev, v dveh pa Nemci, ki bi imeli 7 poslancev. Do zdaj niso Nemci nč slišati hoteli o taki razdelitvi, ker bi se bili radi polastili vseh 23 mandatov. Zdaj pa, ko imajo Čehi večino in so zdaj oni „beati possidentes“, ki imajo na razpolaganje vseh 23 sedežev, bodo Nemci prej zadovoljni, ako dobé vsaj 7 teh mandatov namesto nobenega. „Mi nečemo nobene sprave, nobenega kompromisa, nobenega porazumljenja“, rekli so ustavoverci pred volitvijo, njim na čelu knez Auersperg, ki so ga do tega koraka pritirali nemški časniki. Misleči, da imajo še večino, in v srcu z namenom, da moč gre nad pravico, šli so prevzetno v boj. Pa vresničil se je nad njimi nemški pregovor „Hochmuth kommt vor dem Falle“ (prevzetnost je znamenje bližnjega propada), ter bili so vrženi, tepeni in z veliko večino v prah pomendrani. Vsi milijoni, ki jih je požrl glasoviti „chabrus“ so toraj ven vrženi, niso nič izdali, so zgubljeni. Kmalo se ne bo moglo več govoriti od ustavoverne „klike“.

Pa ne samo v slovanskih deželah se ustavovercem tla spodmikajo pod nogami, tudi v čisto nemških krajih zgubivajo vedno bolj prejšno zaupanje. Iz dolenje Avstrije, iz nemških delov Štajerske in Moravske dohajajo nemškim poslancem nezaupnice, ker se nečejo potegniti za korist revnih obrtnikov, ker večino zavirajo pri nameravanih dobrih poboljških glede obrtniške postave, in služijo le koristim velikih fabrikantov in judov. Človek bi mislil, da je skor nemogoče, da bi nemški poslanci svoje lastne volilce, nemške obrtnike zataje-

vali; pa to je lahko umevno, če se pomisli, da je judovski kapital glavna podpora liberalne stranke, da je Rothschild pravi nje voditelj, in da morajo toraj liberalci plesati, kakor jim njih mojster gode. Kmalu bodo tudi nemški obrtniki sprevideli, da liberalci niso njih pravi prijatelji, kolikor tudi upijejo o zatiranem nemštvu in hočejo s tem praznim krikom zakriti svoje sebične namene.

Vnanje države.

Evropa je v skrbeh, da ne bi se vnela velika vojska. General Skobelev govori javno o rusko-francozki zvezi, in ruska vlada molči na to. Eni se bojé, da je car istih misli, in v tem slučaju je položaj jako resen.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 21. febr. (O volitvi na Češkem. — Tržaški škof. — Nedolžno obsojena. — Porotne sodnije.) Liberalni listi se še zdaj niso pomirili zaradi hudega vdarca, ki ga je ustavoverna stranka dobila pri volitvi velikih posestnikov čeških. Eni obžalujejo, da ustavoverni posestniki niso ponovili od čeških tovarišev ponujane pogodbe; toda ravno ti ljudje so takrat, ko se je imela ponoviti, naj prevzetnejši ščuvali zoper Čeha in vlado, češ, da živé le po milosti kneza Karlosa Auersperga, ki je bil l. 1879 privolil v pogodbo, po kateri so češki veliki posestniki pridobili 10 sedežev v državni zbornici, da bodo pa precej zopet čutili svojo slabost, ko jim odmakne svojo mogočno podporo. Zdaj pa je očitno, da je le ustavoverna stranka živela od milosti vladine in da je zgubila svojo moč, ko ji je vlada odtegnila svojo podporo. Ko bi bili ponovili pogodbo, bi bila ta slabost ostala še skrita in lahko bi se bili še nekoliko časa ponašali, tako pa je prišla njih slabost na dan, in od tod zdaj tarnanje, zakaj se niso pogodili s Čehi.

„N. fr. Presse“ meni, da se bode zdaj vse počesčilo, da bode razpuščen deželni zbor in da Čehi v roke dobé večino. Toda mero-dajni češki listi tega ne zahtevajo, pač pa „Pokrok“ priporoča vladi, naj tudi za deželne volitve predloži deželnemu zboru enako premembo volilnega reda, kakor jo je Zeit-

hammer nasvetoval v državnem zboru za državne volitve. Liberalni listi pa mislijo, da bi bilo za ustavoverno stranko naj bolje, ako bi se volilni razred velikega posestva čisto odpravil. Dokler so veliki posestniki stregli ustavoverni stranki, bili so ji jako všečni, in dala jim je take predprave, da oni marsikje odločujejo večino in manjšino, da jih je morda le mala peščica. Ker se pa ustavoverna stranka zdaj ne more več na nje zanašati, bi jih pa kar rada čisto odpravila. To je zares lepa doslednost in pravičnost liberalcev!

Ni mi treba še posebej povdarjati, da liberalni listi zlasti hudo zabavljajo nad tistimi posestniki, ki so prej volili ustavoverno, zdaj pa konservativno. Nemška društva, katerih častni udje so nekteri omenjeni posestniki, jim hočejo sporočiti, da jim zarad njih izdaje to čast zopet vzamejo. Kaj bi počeli nemški listi, ako bi kako slovansko društva kakemu nemškemu gospodu kaj takega sporočilo. Nemcem pa je se ve da vsedovoljeno in preslavljaljati bodo to še za junaško delo!

Tržaški škof boje postane goriški kanonik in semeniški vodja dr. Zorn, ki slovi kot edeu najizvrstnejših duhovnov goriške nadškofije.

Veliko govorice je po listih zarad neke po nedolžnem obsojene osebe. Pred štirimi leti našli so neko Katarino Balog zadavljeno v njenem stanovanji. Prijeli so njeno tovaršico Steiner, češ, da jo je ona umorila in in porotniki so jo zares tudi krivo spoznali in sodnija jo je obsodila k smrti na vislice, pa cesar so jo pomilostili na 6 let ječe. Te dni pa se je v Zaojmu na Moravskem pri sodnji oglašil neki Wašaver ter ji naznanil, da je on pred štirimi leti umoril Katarino Balog. Preiskava bode pokazala, kako je moglo priti, da je bila Steiner po nedolžnem obdolžena in obsojena. Dr. Neuda je v njenem imenu že vložil tožbo pri deželni sodnji, ona sama pa je še v ječi v Meseriču, vendar pa jo bodo te dni pripeljali na Dunaj in menda tudi precej oprostili, ko se bo pokazala njena nedolžnost. Steiner je v ječi zmerom trdila, da je nedolžna, pa nihče ji ni hotel verjeti, in ko je bil prišel državni pravdnik ogledovat

glavito iz domače ali gospodarske uprave teh knezov; ko so se pa pojedine te kneževine zedinile, usredotočili so se ti prikazi vsi v Moskvi usredotočili ter se delili na več oddelkov, katerih je bilo v 17. veku do 40. Najvažnejši so bili: 1) prikaz velikega dvora (prikaz boljšova dvorca), ki je upravljal z dohodki in izdatki dvorskimi. 2) Prikaz državne blagajne, državnih dohodkov (prikaz boljšej kaznii). 3) Prikaz za posestve in nasledna imanja (prikaz pomjestnii). 4) Prikaz za izvanjske poslove prikaz streljski posoljski. Dalje so bili tudi še: prikaz streljski (streléckii prikaz); prikaz topničarski (puškárskii); prikaz sodnijski (sudnii); prikaz razbojniški (razbójnii); prikaz preiskovalni (sliksnii); prikaz apotekarski apté karskii), — od l. 1620 so bile uvedene dvorske lekarne. — Sodnost teh oblastij ni bila točno opredeljena niti omejena ter so večkrat enake zadeve prišle na rešitev (vjedomost') zdaj enemu zdaj drugemu prikazu. Za razne pokrajne bilo je tudi raznih prikazov, na pr. novgorodske četvrti; kazanskega dvorca; sibirski prikaz; maloruski prikaz itd. Predstojniki teh oblastij so bili po važnosti bojari ali pa djaki, ki so imeli večkrat tudi tovarše (tovarišči); tudi je mogel isti bojar ali djak upravljati z več prikazi ter je imel radi tega več pisarjev okoli sebe. Za nadziranje uprave

sploh pa tudi za vršenje carskih nalogov je uvel Aleksej Mihajlovič tajni ured (prikáz tajniih djel); predstojnik temu uredu je bil djak s svojimi poddjaki, dočim bojari niso mogli obavljati te službe.

Zapisovalci so bili djaki in poddjaki, ki so poznati pod navadnim imenom prikazni ljudi (prikaznii ljudi) (pisari), pa tudi pri narodu omraženi radi postranskih prisluszkov. Zbirali so jih izmed vseh stanov, če je znal le brati in pisati; največ jih je bilo duhovnega stanú kajti ti so bili najbolj podučeni.

Zemlje moskovske države so bile razdeljene v pogledu uprave na okrožja (ujezdi). Veličina njihova je bila jako različna ter označena po zgodovinskih uvetih. Stare oddelne kneževine so činile za se posebna okrožja kakor so se že z Mosko zedinile. Okrožja pa so bila razdeljena na: okraje (stanii) crkvene soseske, župe, (pogostii gubii); šmanje dele pa so činila okoliša (vólosti); po veličini so bile vse te oblasti različne kakor okrožja. Službe pri okrožnej upravi, kakor so bile v oddelnih kneževinah namreč službe velikokneževskih namestnikov in okrajnih predstojnikov vólosteli so se nadomestile v 16. veku z drugimi. Za Ivana IV. nahajamo upravitelje, ktere so izbirale občine same izmed služabnikov ter so se zvali gubnije starosti,

iz ljubljennije golovii itd. V 17. veku pa je zopet vlada imenovala činovnike ter jih niso več izbirali; okrožni upravitelji so se zvali vojvode. Poprej jih nahajamo samo v pokrajinskih mestih, ali pa za Mihajla Teodoroviča so bili skoraj povsod postavljeni, in samo po nekih okrožjih so se še pridržali gubnije starosti kot upravni činovnici. Ti gubnije starosti so bili sprva kriminalni sodniki, kasneje so jih upotreabili tudi za upravne, ali so narod tako gulili kakor ostali činovnici in narod je prosil cara, da jim odvzame pravico sodnijsko ter jo izroči vojvodam. Čeravno je bilo strogo zabranjeno jemati podarke (brat' vzjatki), mogel je vendar vojvoda razna carske plače tudi dobrovoljne darove prejemati; le ti podarki se niso smatrali za nedopuščene. Na pr. Neki plemič poprosi cara Alekseja Mihajloviča za vojvodsko mesto. Car je poprašal v razrjadu (upravni oddel, ki je imel paziti na podeljivanje služb), če je ktero mesto prazno, kjer bi se dalo kakih 600 rubljev prihraniti. Tako mesto se je našlo, namreč v Kostrami. Car je to službo podelil prositelju, ter mu zapovedal, da naj si kupi kako posestvo, ko si bo nekaj denarjev prihranil. Ko je vojvoda odmerjeni čas doslužil, javi on caru, da si je prihranil samo 400 rubljev. Aleksej Mihajlovič je dal tajno iztražiti, da li je vojvoda

ječo ter jo je vprašal, ima li kako željo, odgovorila mu je, da nima druge želje, kakor to, naj bi se ji vsaj verjelo, da je nedolžna.

Nekteri listi opozorujejo na to, da po dosedanjih postavah ni prav nič poskrbljeno za odškodovanje nedolžno obsojenih in zaprtih ljudi in priporočajo, naj se ta pomanjkljivost v postavi dopolne. To je gotovo prav in potrebno. Mi pa v tem dogodku vidimo drug še večji pomanjkljivost, ki naj se odpravi. Porotniki so z 11 glasovi Steiner za kriv spoznali, in vendar je bila nedolžna. To je zopet dokaz, da porotne sodnje niso ugodne. Dostikrat še najboljše izurjeni pravnik ne more razsoditi, je kdo kriv ali ne, in to naj razsodijo porotniki, med katerimi so včasih čisto priprosti in čisto neizšolani možje? Res je, da porotniki sodijo po svojem notranjem prepričanju, in da vsled tega obsodijo kakega potepuha, ki bi sicer ostal brez kazni, ker mu sodnja po pričah in paragrafih ne bi mogla dokazati njegovega zadolženja. Toda bolje je, da sto hudodelnikov ostane brez zaslužene kazni, kakor da enega samega obsodijo po krivem. Proč toraj s porotnimi sodnjami, ki ljudem jemlje čas in denar, zatoženim pa ne dajejo poročila, da ne bode po krivem obsojen in kaznovan!

Iz II. Bistrice, 20 febr. (Maskarada, slovenski jezik.) Maškarada, ktero je 18. t. m. napravila II. Bistriška čitalnica, bila je vsestransko lepa, pa naj bolj odlikoval se je gotovo postavni „Kranjec“, kteremu se je prelepa gorenjska obleka izvanredno lepo podala. S starodavno fajfo je ponosno stopal po sobanah. Pelo se je prav lepo; pesem od Miheta je posebno dopadla zbranemu občinstvu. Dosti smeja so napravili „Štempiharjevi bratje iz zlate luknje“; in sme se reči, da to je bila zabela celi zabavi — maškarade se je sicer res veliko slavnega občinstva vdeležilo, pogrešali smo pa vendar le še veliko domačih in sosodnih povabljenih domoljubov, kateri morabit bi ne bili izostali, ko bi ne bilo ravno v saboto. (Ta navada, pred dneve nedelj z hrumečim plesom oskranjevati bi se smela pač že enkrat opustiti. Vrdu.) Slovenski časniki so že večkrat očitno obžalovali, da se v

istino govoril. Ko se je dokazalo, da je samo to vzel, kar se mu je dragovoljno ponudilo, zapovedal je car, da se dobremu možu da druga boljša služba, kajti taki vojvodi, ki so bili zadovoljni s tim, kar se jim dragovoljno ponudilo, bili so prav redki. Prebivalci v oddaljenih pokrajinah, kakor na pr. v Sibiriji, so posebno mnogo trpeli od takih činovnikov.

Poslovi in upravne zadeve vojvodov obravnavale so se v tako zvanej zbirališčni ali činovniški izbi (sječaja, prikazna izba). V moskovske državi pa je bilo razun tega še mnogo uredov, za ktere so izbirali činovnike posadniki in kmetje na pr. zemaljske starešine (zemskije starostii) ki so imeli paziti pri razdeljivanju davka, pa tudi nadzirati mestno upravo. Oni so zborovali v zemaljske izbi (zemska izba). Potem slede pa še različni poglavarji (golovič) in zapriseženi (cjelovalniki), ki so pobirali davek od trgovcev, oštirjev ter od pristojb sodnijskih. Ti činovniki so se izbirali vsako leto. Njihova služba je bila prav težavna in nevarna, ker so morali škodo in zaostanke s svojim premoženjem poplačati. Najnižji činovniki so se zvali: pristavi (pristave, sodnijski slugi, glasniki), nedjelščiki, (ki je na tedne služil pri sodnji), dovódciki (ovadniki), ki so bili za njihov hod nadarjeni itd.

(Dalje prih.)

čitalnicah — zlasti v ljubljanski — le prerado nemški govori, se žali več ali manj tudi pri nas godi. Naš mili slovenski jezik, ki je bil popred — kakor se je mislilo do nasprotnikov — le za kmeta dober in pripraven, zadobiva od dne do dne večjo veljavo tudi pri gospódi. Nikar mu tedaj mi, ki nas je slovenska mati na slovenski zemlji rodila, ne kratimo časti, ktero mu celó cesar in cesarjevič skazujeta, ktero mu je postava že davno prisodila (žalibog da se ne spolnuje). Spoštujmo svojo narodnost povsod, očitno in djansko, posebno pa kadar smo zbrani v narodni čitalnici. Čitalnice naj pospešujejo narodno omiko; čitalnice naj bodo naredno ognjišče, od koder se ima po naravni in postavni poti širiti dušna gorkota; miljena gorkota slovenskonarodne vednosti in zavednosti po hribih in dolinah slovenskih.

Domače novice.

V Ljubljani, 24. februarja.

(Sokolova maskarada) bila je v čitalnici sijajna. Počastili so jo s svojo navzočnostjo, gg. deželni predsednik, deželni glavar, in general Stubenrauch, Fürker pa Keler.

(„Slovenskega Pravnika“) je izišel drugi zvezek. V njem nahajamo zanimiv spis s „črnogostem zakonodajstvu.“

(Pustni terek) je bil v Ljubljani precej živahen. Po vseh ulicah so hodili našemani ljudje. Priznati se mora, da so se tudi maškarje iz nižih stanov še precej solidno obnašale, ni bilo dosti pijanih in tudi nič aretiranih, kar se zamore le kot dokaz smatrati, da omika prodira počasi v nižje kroge. Vreme je bilo krasno, pomladansko.

Razne reči.

— Iz Celja se nam piše. (Veselica „kat. podp. društva“), ki se je obhajala včeraj v vrtni dvorani pri „belem volu“, je bila dobro obiskovana, kakor še maloktera poprej. V občno pohvalo in zadovoljnost so pele odrasle deklice mične pesmice ter prednašale primerne kratkočasnice. G. Zinauer je spremljal petje na harmoniji, gospod čina Rozika Kapus, njeni brat Albin; gimnazijalca Stuhec in Weiss pa na goslih. Igrala se je potem tombola; društveni blagajnici je dala 25 gl. čistega dobička.

(Dobitki med njimi tudi cesarski zlat, so stal 15 gl.)

— V pastirskem listu so naš mil. škof obravnavali in priporočevali posvečevanje nedelj in praznikov. Mil. škof Celovski pa cerkveni post. — Prav tako. Nam je to znamje, da sv. Duh Cerkve nikoli ne zapusti, ampak vedno po tistih, ktere Duh božjo postavil vladarje svoje Cerkve, vlada, vodi, opominja, in svari.

Ni je zapovedi, katera bi se tako splošno in brezvestno prelomljivala, kakor se prelomljujejo ravno cerkvene zapovedi. Komu je kaj mar za krščansko posvečevanje nedelj in praznikov? Če tudi je duhovna mlačnost že stara napaka na svetu, pa tako kakor je zdaj, je bilo vendar malokdaj. Ljudje hočejo biti in veljati dobri kristjani in vendar ne vidijo cerkve od znotraj znabiti celo leto ne; s cerkvenih postav se splošno norčuje ter prav nalašč prelomljuje, še celó zasramuje; velikonočne spovedi in obhajila večina jare gospóde po 20, 30 let ne prejme. Vbogi otroci takih brezvernežev. V cerkvi in šoli se morajo cerkvene zapovedi učiti; v cerkvi in šoli slišijo: „Kdor cerkve ne posluša, ga imejte za nevernika in očitnega grešnika.“ In kaj slišijo in vidijo domá? Kaj dela in govori papá in mamá? Oj groza! Če Kristus že sploh pravi: „Gorje mu, kdor enega malih pohujša. Boljše, da bi se mu mlinski kamen na vrat obesil“ itd. kaj pa za takega brezvernega očeta in mater!

Listnica opravištva.

Č. g. J. K. vpok. župn. v St. V. Naročnina je plačana za celo tek. leto.

Č. g. Seb. G. župn. v B. Poglejte, če niste poslali naročnine 2. dec. in 14. dec. pretek. leta, kar zadostuje do 31. dec. tek. leta.

Č. g. St. J. vik. v P. Prav radi ter vse v redu.

Č. g. V L. kapl. v M. Nič dolžni, ampak je še za letos $\frac{1}{4}$ l. zadosti.

Č. g. dr. M. N. v M. Za letos ni nič ostalo. Drugo v redu.

Č. g. J. J. kurat v J. Da, za preteklo leto vse prav.

Č. g. A. Ž. župn. v P. Zadostuje do 1. julija pretek. leta.

Blg. g. K. K. posestn. v M. Plačano za pol leta, 10 kr. preveč.

Č. g. L. J. kateb. v Č. Vse poravnano.

Č. g. M. F. kapl. v Z. Vse v redu.

Č. g. V. E. kapl. v Šk. L. Da, za preteklo

Važno za vsako hišo!

Cela mizna oprava iz britanskega srebra za le 8 gld.

Elegantno delo, ne zaruja, in se vedno tako ohrani, v podobi in barvi pravega srebra, in je najboljša stvarina za mizno opravo, razun srebra. Za 8 gl. se dobi cela mizna oprava iz najboljšega britanskega srebra. Dobri stojimo, da ostane oprava vedno bela.

- 6 nožev iz britanskega srebra z angleško jekleno ostrino,
- 6 vilic iz britanskega srebra, fina in težka roba,
- 6 žlic iz britanskega srebra,
- 12 žličic za kavo, iz britanskega srebra,
- 1 mlečni zajemnik iz britanskega srebra,
- 1 zajemalnik za juho iz britanskega srebra, težko, dobro blago,
- 2 lepa svečnika,
- 6 jajčnih posodice,
- 6 tac, lepo izdelane,
- 1 posoda za poper ali sladkor,
- 1 presejalnik za čaj,
- 6 tačic za nože in vilice

64 kosov.

Naroči se proti poštnemu povzetju, ali pa da se denar naprej pošlje.

Zaloga britanskega srebra

C. Langer,

Wien, II. grosse Schiffgasse 28.

Opomba. Komur bi oprava ne ugajala, pošlje naj jo v 10 dneh nazaj in bo dobil svoj denar nazaj razun poštnih stroškov.

Važno za vsako hišo!